

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Human Rights Committee, General Comment No. 32, Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial, U.N. Doc. CCPR/C/GC/32 (2007).
2. Schwarz A. The legacy of the Kenyatta case: Trials in absentia at the International Criminal Court and their compatibility with human rights. *African Human Rights Law Journal*. 2016. № 16. С. 99–116. DOI: 10.17159/1996-2096/2016/v16n1a5.
3. Пашковський М. І. *Хто вони — майбутні обвинувачені Спецтрибуналу щодо злочину агресії проти України?: Discussion Paper*. — Київ: JustTalk, 2025. 28 с. URL: <https://justtalk.com.ua/post/hto-voni--majbutni-obvinuvacheni-spettribunalu-schodo-zlochinu-agresii-proti-ukraini-discussion-paper>.
4. Jenks C. Notice Otherwise Given: Will in Absentia Trials at the Special Tribunal for Lebanon Violate Human Rights? *Fordham International Law Journal*. 2009. Vol. 33, Issue 1. С. 57–100.
5. Мережко О. Міжнародний трибунал для Путіна і його поплічників: як можна їх покарати. *Дзеркало тижня*. 1 червня 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/LAW/mizhnarodnij-tribunal-dlja-putina-i-joho-poplichnikiv-jak-mozhna-jikh-pokarati.html>.
6. Massimino I. V. The ICC and in-absentia proceedings: Finding a response to the difficulties of executing arrest warrants. *ESIL Reflections*. 2024. Vol. 13, No. 9. URL: <https://esil-sedi.eu/esil-reflection-the-icc-and-in-absentia-proceedings-finding-a-response-to-the-difficulties-of-executing-arrest-warrants-2/>.
7. Андрейченко С. С. Створення Спеціального міжнародного кримінального трибуналу щодо злочину агресії проти України: теоретичні та практичні питання. Одеса: Фенікс, 2025. 184 с.
8. Statute of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. Council of Europe. [https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b678ca%22\]}](https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b678ca%22]}).

Ключові слова: міжнародне кримінальне правосуддя, Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України, провадження *in absentia*, права жертв, процесуальні гарантії, невідворотність відповідальності.

Key words: international criminal justice, Special International Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine, crime of aggression, *in absentia* proceedings, victims' rights, procedural safeguards, inevitability of accountability.

Калашлінська Марина Вікторівна

докторантка, кандидатка політичних наук кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса

РОЛЬ МІСТ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ: ДОСВІД ЛЮБЛІНА

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року не лише спричинило наймасштабнішу гуманітарну кризу в Європі з часів Другої світової війни, але й виявило суттєві обмеження традиційної, державоцентричної архітектури міжнародного захисту прав людини. Воно продемонструвало стан, який М. Акуто та С. Рейнер характеризують як «патову ситуацію» (gridlock) повільної системи сучасної дипломатії [1, с. 1147-1166]. У той час як міжнародні організації та національні уряди потребували часу для вироблення спільних рішень, саме субнаціональні актори, в тому числі міста, взяли на себе роль

ключових суб'єктів у реагуванні на кризу та забезпеченні фундаментальних прав мільйонів переміщених осіб [2, с. 128].

Цей феномен актуалізує та радикально переосмислює концепцію парадипломатії, як інструменту локальної зовнішньополітичної діяльності субнаціональних акторів [3, с. 15]. Якщо в мирний час парадипломатія розглядалася переважно як інструмент «м'якої сили» та економічного розвитку [4, с. 43], то в умовах збройного конфлікту вона трансформувалася на життєво важливий механізм кризового врядування та безпосереднього захисту прав людини [2, с. 129]. Практика підтвердила тезу «поки нації говорять, міста діють» (“while nations talk, cities act”) [5, с. 23]. Міста, маючи гнучкі управлінські структури та розгалужені міжнародні мережі, виявилися здатними заповнити «прогалини в управлінні» (governance gap), що виникли внаслідок кризи міжнародного порядку [2, с. 131].

Досвід міста Люблін (Польща), який очевидно не був єдиним містом, яке було змушено до активних дій в цих умовах. Так само поряд з ним діяли десятки та сотні інших міст та регіонів. Але досвід Любліна є досить вдалим, а тому показовим прикладом тієї трансформації, яку проходять сучасні міста, набуваючи де-факто міжнародної суб'єктності у сфері гуманітарного реагування [6, с. 17]. Зіткнувшись із безпрецедентним потоком біженців (близько 2,04 млн осіб, що прибули або перетнули місто лише у 2022 році [7, с. 119]), влада Любліна не мала можливості очікувати централізованих рішень, а миттєво активізувала власні ресурси. Вже в перші години війни було створено Люблінський соціальний комітет допомоги Україні, який став унікальною гібридною структурою, що об'єднала муніципалітет, неурядовий сектор, бізнес та понад 2000 волонтерів [8].

Саме ця міжсекторна коаліція розгорнула багаторівневу систему, що забезпечувала реалізацію фундаментальних прав людини для новоприбулих згідно з міжнародними стандартами: право на притулок (створення мережі пунктів тимчасового розміщення), право на доступ до медичних та правових послуг, забезпечення безкоштовним транспортом та інформаційною підтримкою [7, с. 124]. Це стало можливим завдяки наявній інституційній гнучкості, політичній волі місцевого керівництва та високому рівню довіри між різними акторами [2, с. 129].

Водночас Люблін активно задіяв свій парадипломатичний мережевий капітал. Муніципалітет мобілізував десятки дружніх міст та міст-партнерів, з якими існувала налагоджена система співпраці, а також ті можливості, які дає членство в таких міжнародних об'єднаннях міст, як EUROCITIES, Intercultural Cities тощо [10]. На відміну від класичної діяльності міст-побратимів (city twinning) [11], ця діяльність мала чіткий кризовий та політичний характер, спрямований безпосередньо на захист прав людини. Місто безпосередньо координувало постачання гуманітарних вантажів (понад 230 фур), підтримувало біженців, вело прямі перемовини та взаємодіяло з міжнародними організаціями (зокрема UNHCR та Caritas) [9, с. 3-5], а також ухвалило чітке політичне рішення про розрив співпраці з російськими та білоруськими містами-партнерами [10].

Таким чином, кейс Любліна та інших прикордонних міст доводить, що в умовах сучасних збройних конфліктів міста перетворюються з пасивних об'єктів гуманітарної допомоги на активних суб'єктів захисту прав людини. Вони формують новий, гнучкий та ефективний рівень глобального врядування. Звісно, такий стрімкий розвиток мережевої дипломатії, що спирається на «гібридні форми врядування» (hybrid governance), де поєднуються муніципальні, приватні та громадські ресурси, створює і нові виклики. Дослідники, зокрема Акуто та Рейнер, вказують на ризики формування нових «патових залежностей» (lock-ins) та наголошують на важливості вирішення питань легітимності й підзвітності таких мереж у довгостроковій перспективі [1, с. 1162].

Проте, попри ці застереження, саме така модель гібридної та гнучкої парадипломатії довела свою виняткову ефективність у кризовому реагуванні та безпосередньому забезпеченні прав мільйонів людей. Досвід Любліна демонструє, що міста дедалі більше виступають як автономні елементи багаторівневої системи управління, здатні оперативно реагувати на гібридні виклики, впливати на безпеку регіону та розвиток глобальної політики. Більше того, вони стають ключовою, хоча часто й недооціненою, силою, що забезпечує реальний захист прав людини в кризових умовах. Саме на муніципальний рівень, завдяки його інституційній гнучкості та близькості до людей, переміщується центр ваги гуманітарного реагування, де абстрактні норми міжнародного права набувають конкретного змісту через практичні дії локальної спільноти через забезпечення притулку, доступу до медицини, освіти, соціальної інтеграції та гідних умов життя для постраждалих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Acuto M., Rayner S. City Networks: Breaking Gridlocks or Forging (New) Lock-ins? *International Affairs*. 2016. Vol. 92, Iss. 5. P. 1147–1166.
2. Калашлінська М. В. Міська парадипломатія у кризових умовах після 2022 року: досвід Любліна. 2025. *Політичне життя*. 3, С. 127-133. DOI: 10.31558/2519-2949.2025.3.17
3. Duchacek, I. D. *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among, and Across Nations*. Westview Press, 1986. 328 p.
4. Cornago, N. Diplomacy and Paradiplomacy in the Redefinition of International Security: Dimensions of Conflict and Cooperation. In: Aldecoa F., Keating M. (eds.) *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999, pp. 40-57.
5. Mederake L., Iwaszuk E., Knoblauch D. The Evolving Role of Cities as Non-State Actors in the International Climate Regime // *The Urban Governance of Climate Change*. Barcelona: CIDOB, 2019. С. 23–31. URL: <https://www.cidob.org/en/publications/evolving-role-cities-non-state-actors-international-climate-regime>
6. Tavares, R. *Paradiplomacy: Cities and States as Global Players*. New York: Oxford University Press, 2016. 206 p.
7. Sudul M. Działania miasta Lublin na rzecz wsparcia uchodźców z Ukrainy. *Polityka społeczna wobec współczesnych wyzwań*. T. 2. Wybrane problemy i dobre praktyki. Kraków: UKEN, 2023. S. 111–125. URL: <https://izss.uken.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/13/2024/01/Magdalena-Sudul-Dzialania-miasta-Lublin-na-rzeczwsparcia-uchodzcow-z-Ukrainy.pdf>
8. Operational Data Portal (ODP). Poland Lubelskie Coordination Group (LCG). 2025. <https://data.unhcr.org/en/working-group/403>
9. UNHCR. Coordination meeting. Regional Refugee Responce for the Ukraine Situation. 2022.
10. Skrzypek M. Humanitarian Aid. Success Story: Narratives of Lublin Assistance to Refugees from Ukraine. *Kultura Enter*. 107-108, 2023/2024. URL: https://lublin.eu/gfx/lublin/userfiles/_public/ukraina/raport_humanitarian_aid_success_story.

Ключові слова: права людини, збройний конфлікт, парадипломатія, міста, Люблін.

Key words: human rights, armed conflict, paradiplomacy, cities, Lublin.

ТКАЧЕНКО О.В.

Універсальна сингулярність прав людини: пролегомени концептуалізації в філософії правового порівняння.....150

МЕЖЕВСЬКА Л.В.

Припинення трудового договору в умовах воєнного стану: сучасні виклики та правові гарантії.....152

ПОЛІТОВА А.С.

Імплементация норм міжнародного права щодо захисту права на статеву свободу та статеву недоторканість у Кримінальний кодекс України: окремі аспекти.....153

ЛИННИК Т.В.

Міжнародні стандарти прав людини та їх співвідношення із національним законодавством.....156

ФЕДОРОВА Т.С.

Міжнародно-правове співробітництво у протидії економічній злочинності.....157

ЦИБУЛЬСЬКА О.Ю.

Щодо питання правозастосовування частини третьої статті 75 закону України «Про міжнародне приватне право».....160

КІТ Т.Б.

Вплив практики Європейського суду з прав людини на розвиток цивільного права України.....161

Секція № 8

Захист прав людини в сучасних кризових ситуація

АНДРЕЙЧЕНКО С.С.

In absentia як інструмент міжнародного правосуддя.....165

КАЛАШЛІНСЬКА М.В.

Роль міст у захисті прав людини в кризових умовах: досвід Любліна.....167

NEDELEA M.-O.

Justice Robert H. Jackson and the american vision of international criminal law at Nuremberg.....170

КІБЛИК Д.В., ОВСЯНІКОВА Т.О.

Торгівля людьми як наслідок воєнних злочинів: виклики для системи захисту прав людини в Україні.....171

БСЛОГУБОВА О. О.

Виклики до фундаментальних прав людини в епоху цифровізації173

КУЗЬ Ю. С.

Смерть міжнародного публічного права.....174

ГАЛАТ В.І.

Право продавця на усунення порушення у контексті поняття істотного порушення за Віденською конвенцією 1980 року.....178

КОВАЛЬЧУК А.Т.

Критерії визначення критичної енергетичної інфраструктури як військової цілі.....180